

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

6/2012

гр.София, 6 ноември 2013 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска и Търговска колегия, в съдебно заседание на 17 октомври 2013 год. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и

ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия:

КРАСИМИР ВЛАХОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛИ

на ОТДЕЛЕНИЯ: ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА

ТАНЯ МИТОВА

ТАТЯНА ВЪРБАНОВА

ПЛАМЕН СТОЕВ

ДАРИЯ ПРОДАНОВА

ЧЛЕНОВЕ:

- | | |
|--------------------------|-----------------------|
| 1. ЛЮБКА ИЛИЕВА | 20. ВЕСКА РАЙЧЕВА |
| 2. НИКОЛА ХИТРОВ | 21. МАРИЯ СЛАВЧЕВА |
| 3. РОСИЦА КОВАЧЕВА | 22. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА |
| 4. ЛИДИЯ ИВАНОВА | 23. ЗЛАТКА РУСЕВА |
| 5. ЖАНИН СИЛДАРЕВА | 24. ДИЯНА ЦЕНЕВА |
| 6. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА | 25. МАРИЯ ИВАНОВА |
| 7. ТЕОДОРА НИНОВА | 26. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА |
| 8. НАДЕЖДА ЗЕКОВА | 27. МАРИАНА КОСТОВА |
| 9. НАДЯ ЗЯПКОВА | 28. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА |
| 10. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА | 29. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА |
| 11. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА | 30. МАРИО ПЪРВАНОВ |
| 12. СТОИЛ СОТИРОВ | 31. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА |
| 13. МАРГАРИТА СОКОЛОВА | 32. ЕМИЛ ТОМОВ |
| 14. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА | 33. АЛБЕНА БОНЕВА |
| 15. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ | 34. СВЕТЛА ДИМИТРОВА |
| 16. СВЕТЛА ЦАЧЕВА | 35. БОНКА ДЕЧЕВА |
| 17. СТОЙЧО ПЕЙЧЕВ | 36. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА |
| 18. ЛЮБКА БОГДАНОВА | 37. ЖИВА ДЕКОВА |
| 19. РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА | 38. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА |

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| 39. ТОТКА КАЛЧЕВА | 48. ДИАНА ХИТОВА |
| 40. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА | 49. БОЯН ЦОНЕВ |
| 41. ВАСИЛКА ИЛИЕВА | 50. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА |
| 41. ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА | 51. РОСИЦА БОЖИЛОВА |
| 43. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА | 52. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ |
| 44. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА | 53. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ |
| 45. ВЕСЕЛКА МАРЕВА | 54. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА |
| 46. БОРИС ИЛИЕВ | 55. ЛЮБКА АНДОНОВА |
| 47. БОНКА ЙОНКОВА | |

при участието на секретаря Борислава Лазарова
постави на разглеждане тълкувателно дело № 6 по описа за 2012 г. на
Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия
докладвано от съдия Елеонора Чаначева и съдия Албена Бонева

Тълкувателно дело № 6/2012г. е образувано с разпореждания от 31. 07. 2012 г., 04. 09. 2012 г. и 21. 01. 2013 г. на председателя на Върховния касационен съд за приемане на тълкувателно решение от Общото събрание на гражданска и търговска колегия по следните въпроси:

1. Присъждат ли се съдебни разноски за адвокатско възнаграждение, които страната е уговорила, но не е представила доказателства за изплащането му и как следва да бъде доказано неговото изплащане - чрез представяне на нарочен документ (разписка, платежно нареждане и пр.), или е достатъчно в договора за правна помощ да е отбелязано, че възнаграждението е платено.

2. Необходимо ли е страната да представя списък на разноските, когато е направила в производството само един разход, за който представя доказателства.

3. При намаляване на подлежащо на присъждане адвокатско възнаграждение поради прекомерност по реда на чл. 78, ал. 5 ГПК, съдът обвързан ли е от предвиденото в § 2 от ДР Наредба № 1/09.07.2004 г. на Висшия адвокатски съвет ограничение, според което присъденото възнаграждение не може да е по-ниско от трикратния минимален размер на възнагражденията, посочени в Наредбата или е свободен да намали възнаграждението до предвидения в Наредбата минимален размер.

4. Кога следва да бъдат присъдени направените от молителя разноски в производството по отмяна на влязло в сила съдебно решение в случай, че молбата е уважена - с решението за отмяна и връщане на делото за ново разглеждане, или с решението по съществуването на спора.

5. Подлежат ли на присъждане с определението, постановено по молба за обезпечаване на иска, направените от страните в това производство разноски, или тези разноски се присъждат с окончателното съдебно решение по съществуването на спора с оглед крайния му изход.

6. Как се определя размерът на възнаграждението на особен представител на разноски на ищеца (чл. 47, ал. 6 и чл. 48, ал. 2 ГПК).

7. Дължи ли се държавна такса за подадена жалба от особен представител на ответника по чл. 47, ал. 6 ГПК.

8. Допустимо ли е да се иска допълване на съдебното решение в частта за разноските при липса на представен списък по чл. 80 ГПК в хипотезата, при която съдът не се е произнесъл по искането за разноски.

9. Недопустима или неоснователна е молба за изменение на съдебното решение в частта за разноските, когато страната не е представила списък на разноските по чл. 80 ГПК.

10. Дължат ли държавните учреждения държавна такса при въззивно и касационно обжалване на решения по трудови дела и дела по искове за парични вземания на държавните служители по Закона за държавния служител, или са освободени от такава такса на основание чл. 84, ал. 1, т. 1 ГПК.

11. Допустимо ли е претенцията за разноски по чл. 80 ГПК да бъде заявена с писмената защита по чл. 149, ал. 3 ГПК.

12. Кой е компетентен да се произнесе по искане за освобождаване от държавна такса по чл. 83, ал. 2 ГПК при обжалване - администриращият жалбата съд или съдът, до който същата е адресирана.

13. Кой е компетентен да се произнесе по искане за освобождаване от внасяне на такси и разноски по чл. 83, ал. 2 ГПК - административният ръководител на съда или съдебният състав, разглеждащ делото.

14. Кой е началният момент, от който започва да тече срока по чл. 248, ал. 1 ГПК за подаване на молба за допълване или изменение на решението в частта за разноските по отношение на страната, която няма интерес да го обжалва.

15. Приравнено ли е по значение на влязла в сила присъда по смисъла на чл. 83, ал. 1, т. 4 ГПК решението по чл. 78а НК, с което наказателният съд освобождава подсъдимия от наказателна отговорност и му налага административно наказание.

16. Как се определя минималният размер на адвокатското възнаграждение по трудови дела с определен материален интерес - по чл. 7, ал. 1, т. 1 или по чл. 7, ал. 2 от Наредба № 1/ 2004 г. на Висшия адвокатски съвет за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

17. Дължи ли се държавна такса за въззивна жалба срещу решение на първоинстанционен съд за допускане на съдебна делба.

18. Какъв е размерът на държавната такса в хипотезата на обективно кумулативно съединяване на искове по чл. 422 във връзка с чл. 415 ГПК.

19. Понятието “разноски по прехвърлянето на имота” по смисъла на чл. 364, ал.1 ГПК, които съдят осъжда ищеца да заплати в полза на държавата при уважаване на иск за обявяване на предварителен договор за окончателен по чл. 19, ал. 3 ЗЗД, включва ли и нотариална такса.

20. Какъв е размерът на дължимата държавна такса при предявен иск за връщане на вещь, предадена на облигационно основание — например договор за наем, заем, лизинг, който в последствие е прекратен или развален, както и при предявен иск за предаване на вещь, чието предаване е дължимо на облигационно основание.

21. Какъв е размерът на дължимата държавна такса по дела, съставляващи спорна съдебна администрация.

22. Какъв е размерът на държавната такса в производство по налагане на мерки за защита от домашното насилие (чл. 11, ал. 2 и 3 ЗЗДН) .

23. Освободени ли са държавните служители в Министерство на вътрешните работи от заплащане на държавни такси по граждански дела, свързани с тяхното служебно правоотношение.

24. По кой ред се обжалва определение на въззивен съд за допълване или изменение на въззивното решение в частта за разноските – по реда на чл. 274, ал. 2 ГПК или по реда на чл.274, ал. 3, т. 2 ГПК.

Общото събрание на гражданска и на търговска колегия, за да се произнесе, съобрази следното:

1. По поставения въпрос са формирани две становища. Според едното, след като чл. 78, ал. 1 от Гражданския процесуален кодекс (ГПК) предвижда заплатените от ищеца такси, разноски по производството и възнаграждение за един адвокат, ако е имал такъв, да се заплащат съразмерно с уважената част от иска, то условие за присъждането им е те действително да са направени и съответно това обстоятелство да е удостоверено. Според другото становище, достатъчно е наличието на съгласие между договарящите се страни, за да се считат разноските за адвокатска защита дължими.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно първото становище.

Разноските са направените от страните разходи по водене на делото, които съгласно разпоредбата на чл. 71, ал. 1 ГПК са държавни такси и разходи за производството. Разноските за правна защита са разходи за производството и включват възнаграждението за един адвокат - чл. 78, ал. 1 ГПК. Договорът за адвокатска услуга се сключва между клиент и адвокат, като писмената форма е за доказване. С него се удостоверява, както че разноските са заплатени, така и че само са договорени. От

граматическото тълкуване на хипотезите, очертани в чл. 78 ГПК се извежда, че само заплатените от страната разноски подлежат на възмездяване - така например чл. 78, ал. 1 ГПК регламентира кои от вече заплатените разноски страната може да претендира в хипотеза на уважен неин иск, чл.78, ал.3 ГПК урежда възможност и за ответника да иска заплащане при отхвърляне на иска на вече заплатените от него разноски, а чл.78, ал.5 ГПК урежда процесуалната възможност за намаляване на заплатеното адвокатско възнаграждение. Следователно процесуалният закон урежда единствено случаите, при които разноските са заплатени, а съдът следва да определи отговорността на страните за поемането им. Този извод не противоречи на установеното с чл. 36, ал. 4 от Закона за адвокатурата (ЗА), който предвижда отлагане на заплащането на адвокатското възнаграждение, като го поставя в зависимост от изхода на спора. Страните по договора за правна защита могат да постигнат съгласие по всякакви, допустими от закона условия, в това число и заплащане на резултативен хонорар, който да бъде дължим след приключване на делото и да се определя от неговия изход. Тази свобода в договарянето обаче се свързва единствено с отношенията между клиент и адвокат, но не предпоставя разширително тълкуване на чл.78 ГПК.

По въпроса за доказването на разноските в исковото производство също е налице формирана противоречива практика на Върховния касационен съд.

Първото застъпено от състави на Върховния касационен съд становище се изразява в това, че доказването за направените разноски трябва да е пълно, т.е. документално установено плащане на възнаграждението за адвокат. Според обратното разбиране удостоверяването на извършеното плащане може да е инкорпорирано в договора за правна помощ, който в тази част има характер на разписка.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия намира следното:

Само, когато е доказано извършването на разноски в производството, те могат да се присъдят по правилата на чл. 78 ГПК. Ето защо, в договора за правна помощ следва да бъде указан вида на плащане, освен когато по силата на нормативен акт е задължително заплащането да се осъществи по определен начин – например по банков път. Тогава, както и в случаите, при които е договорено такова заплащане, то следва да бъде документално установено със съответните банкови документи, удостоверяващи плащането. Когато възнаграждението е заплатено в брой, този факт следва да бъде отразен в договора за правна помощ, а самият договор да е приложен по делото. В този случай той има характер на разписка, с която се удостоверява, че страната не само е договорила, но и заплатила адвокатското възнаграждение.

2. В чл. 80 ГПК е въведено изискване за представяне на списък на разноските от страната, която е поискала присъждането им. Спор в практиката възниква в случаите, когато в съдебното производство е направен само един разход. Едни състави приемат, че в този случай

представяне на списък по чл. 80 ГПК не е необходимо, поради това, че самият документ, доказващ разхода, има функциите на такъв списък. Съгласно второто становище, списъкът по чл. 80 ГПК следва да бъде представен при всички случаи с оглед чл. 80, изр. 2 ГПК, според който списъкът за разноските представлява процесуално условие за разглеждане на молбата за изменение на присъдения им вече размер.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно второто становище.

Според чл. 80 ГПК страната, която е поискала присъждане на разноски, представя на съда списък най-късно до приключване на последното заседание в съответната инстанция. В противен случай, тя няма право да иска изменение на решението в частта му за разноските. Следователно представянето на списък по чл.80 ГПК е процесуална предпоставка от кръга на абсолютните за развитие на производството по изменение на решението в частта му за разноските. Този списък съдържа изброяване на всички разходи, които страната е направила и които счита, че следва да ѝ бъдат присъдени, поради което няма пречки да бъде инкорпориран, както в исковата молба, така и в жалбата като част от нея, ако страната счита, че направените към този момент разноски изчерпват разходите ѝ по водене на делото.

Различен е въпросът за доказване на тези разходи. Доказването е относимо към основателността на искането за присъждането им, а не към неговото процесуално въвеждане, поради което и представеното в производството доказателство за направен един разход не може да замени списъка по чл. 80 ГПК и свързаните с непредставянето му правни последици по чл. 80, изр. 2 ГПК.

3. Според едното разбиране, съдът в хипотезата на чл. 78, ал. 5 ГПК не може да определи възнаграждение под трикратния размер на определените в Наредба № 1/09.07.2004 г. минимални размери на адвокатските възнаграждения. Според другото становище, с чл. 36 ЗА на Висшия адвокатски съвет не е делегирано право да определя размера на възнагражденията в хипотезите на чл. 78, ал. 5 ГПК, поради което и съдът не е ограничен до правилото на § 2 от ДР на Наредбата.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия намира за правилно второто становище.

С приемането на действащия ГПК отпадна правомощието на съда служебно да осъществява проверка за прекомерност на разноските за адвокатска защита при постановяване на решението. С чл. 78, ал. 5 ГПК е предвидено, че само страна може да сезира съда с искане за намаление на възнаграждението за адвокатска услуга, дължимо като разноски. Основанието по чл. 78, ал. 5 ГПК се свежда до преценка за съотношението на цената на адвокатска защита и фактическата и правна сложност на делото. Когато съдът е сезиран с такова искане, той следва да изложи мотиви относно фактическата и правна сложност на спора, т.е. да съобрази доказателствените факти и доказателствата, които ги

обективират и дължимото правно разрешение на повдигнатите правни въпроси, което е различно по сложност при всеки отделен случай – например задължителната практика, разрешаваща основните спорни въпроси определя сложност в по-ниска степен. След тази преценка, ако се изведе несъответствие между размера на възнаграждението и усилията на защитата при упражняване на процесуалните права, съдът намалява договорения адвокатски хонорар. Минималният размер на възнаграждението за всеки вид адвокатска услуга е определен по силата на законова делегация с издадената Наредба №1/09.07.2004г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения – чл. 36 ЗА. С тази Наредба Висшият адвокатски съвет може да създава само норми, уреждащи изчерпателно посочената в закона материя – определяне на минимални размери на възнагражденията, когато се касае за договор между адвокат и клиент. Следователно с § 2 ДР Наредба №1/2004г. се надхвърлят рамките на така определената законова делегация, като се въвеждат правила за процедиране на съда и се допълва разпоредба на ГПК, за което не са делегирани правомощия по надлежния ред на Висшия адвокатски съвет. Обсъжданата наредба е подзаконов нормативен акт, поради което при противоречие с основен нормативен акт, правораздавателният орган е задължен да приложи акта от по-висока степен – чл. 15 от Закона за нормативните актове (ЗНА). В случая § 2 ДР Наредба № 1/2004г. влиза в противоречие с чл. 36 ЗА и с чл. 78, ал. 5 ГПК, като променя, без да има такава правна възможност, процесуалното правомощие на съда да осъществи самостоятелна преценка за прекомерност, след като е сезиран от страната за това и съответно да намали дължимото като разноски адвокатско възнаграждение до размера, определен от чл. 78, ал. 5 ГПК, вр. чл. 36 ЗА.

Намаляването на адвокатското възнаграждение по този ред не рефлектира в отношенията между адвокат и клиент, които са сключили конкретен договор и са поели задължения по него. То е израз само на основното начало в гражданския процес за социална справедливост и достъп до правосъдие, поради което следва да се приеме, че разпоредбата на § 2 ДР Наредба №1/2004 г. влиза в противоречие и с този принцип, тъй като ограничението за намаляване на прекомерното адвокатско възнаграждение до трикратния размер на минималното дължимо в много от случаите дерогира правото на страната по чл. 78, ал. 5 ГПК.

4. От формираната противоречива практика се извеждат две становища. Според първото, разноските следва да бъдат присъдени от съда, разрешаващ спора по същество в хипотеза на отменен по реда на чл. 303 ГПК съдебен акт. Според второто становище, разноските следва да се присъждат в полза на молителя с решението на Върховния касационен съд, с което се уважава молба за отмяна на влязлото в сила решение.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия намира за правилно първото становище.

Отмяната е уредена в чл.303 и сл. ГПК (глава XIV) и се дефинира като извънредно средство за контрол на влезли в сила съдебни актове,

ползващи се със сила на пресъдено нещо, на изчерпателно посочени основания, обективиращи конкретен порок на акта. По молбата за отмяна се произнася Върховният касационен съд, на който е възложена изключителна компетентност, независимо от това инстанционно кой съд е постановил решението, чиято отмяна се иска. Следователно Върховният касационен съд в случая не действа като редовна инстанция, а извънинстанционно, независимо от функционалната подсъдност. Решението, с което е уважена молба за отмяна и е възстановена висящността на спора с оглед връщане на делото за ново разглеждане, не формира като правна последица сила на пресъдено нещо. С него не се разрешава съдебния спор по същество, а само се възстановява висящността на процеса, чрез отмяна на неправилното решение, имащо някой от пороците, визирани в изчерпателно изброените хипотези на чл. 303 ГПК.

От разгледания ред е въведено изключение само по отношение основанията по чл. 303, ал. 1, т. 4 ГПК, при което с отмяната на неправилното решение приключва производството, а с решението за отмяна се присъждат и разноски за производството. Във всички останали хипотези, основателността на молбата за отмяна води до ново разглеждане на спора, който съдът при условията на общия исков процес ще разреши с окончателно решение. При новото разглеждане на делото се прилагат правилата на общия исков процес, неприложими в извънинстанционното производство, по което е постановено отменителното решение по чл. 303 ГПК. Следователно и разноските при новото разглеждане на делото ще бъдат разпределени съобразно правилото на чл. 78 ГПК.

5. Едни състави на Върховния касационен съд застъпват разбирането, че производството по обезпечаване на иска е едностранно, като спорният, двустранен характер се проявява едва с правото на ответника да обжалва допуснатото обезпечение. Поради това не могат да се присъдят разноски на молител, чието право е обусловено от основателността на бъдещ иск. По тези съображения е прието, че чл. 81 ГПК е неприложим спрямо обезпечителното производство. Противното разбиране, с което се обосновава задължението за присъждане на разноски в обезпечителния процес е изведено от разпоредбата на чл. 81 ГПК, съгласно който във всеки акт, с който приключва делото в съответната инстанция, съдът е задължен да се произнесе и по искането за разноски.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно първото становище.

Обезпечителният процес има охранителна функция. Неговата цел е да осигури по време на висящността на спора сигурността за това, че неоснователно отричаното материално право ще бъде осъществено, чрез създаване на пречка то да се реализира неправомерно преди постановяване на окончателното решение. Обезпечаването на иска не е част от исковия процес, а самостоятелно уредено в процесуалния закон производство,

което осигурява реализирането на правните последици от решението. Въпреки че е самостоятелна форма за защита, производството по обезпечаване на иска се намира с исковия процес във функционална зависимост, доколкото създава сигурност за осъществяване на правата по решението. Обезпечаването на иска продължава докато се разглежда делото, до влизане на решението в сила. Следователно съдбата му зависи изцяло от висящия исков процес, който съдържа в себе си и критериите за неговата материалноправна законосъобразност. Обезпечителният процес се развива едностранно до реализиране на правото на ответника да обжалва предприетите процесуални действия по налагане на обезпечението. Производството придобива състезателен характер едва при упражняване на инстанционен контрол за законосъобразност на акта на съда, с който се допуска обезпечение. Ето защо и отговорността за разноси не може да бъде реализирана в обезпечителното производство по начина, по който това процесуално се осъществява в състезателния исков процес, в който се разрешава материалноправния спор.

С оглед изложеното се налага извод за неприменимост на чл. 81 ГПК спрямо обезпечителното производство. Отговорността за разноси при обезпечаване на иска се реализира при постановяване на решение, с което се разглежда спора по същество и съобразно неговия изход, тъй като привременно осъществяването на мярката е постановена с оглед този изход и в защита на правните последици от решението.

6. Възприето е разбиране от състави на Върховния касационен съд, че представителството по чл. 47, ал. 6 и чл. 48, ал. 2 ГПК се осъществява на разноси на ищеца, а не се финансира от държавата, поради което по отношение на него не се прилагат правилата на Глава VII от Закона за правната помощ (ЗПП) и Наредбата за заплащане на правната помощ (НЗПП). Компетентен да определи размера на възнаграждението за особен представител на ответника е съдът при условията на Наредба № 1/2004 г., приложима по аналогия, съобразно § 1 от допълнителните й разпоредби. Обратното разбиране е мотивирано с това, че редът за определяне на възнаграждението на особения представител по чл. 47, ал. 6 и чл. 48, ал. 2 ГПК е този, регламентиран от Глава VII ЗПП, приложим по аналогия, поради липсата на конкретна уредба, а размерът се извежда от правилата на НЗПП, които са разяснени с Инструкция на Националното бюро за правна помощ № 08-14-14/23.09.2008 г. По този ред адвокатската колегия определя еднократно размера на възнаграждението за предложението от нея адвокат, който съдът следва да назначи за особен представител.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно първото становище.

Процесуалното представителство може да произтича от закона – в случаите на изрично уредено законно представителство, но негов източник обичайно е договорът между представител и представляван, тъй като предоставеният обем на представителна власт винаги се свързва с доверието, съществуващо между страните, независимо дали се касае за

договор за упълномощаване или за специфичния договор за адвокатска услуга, при която упълномощаването се извежда от адвокатското пълномощно, а не от договора. Процесуалният закон предвижда и форма на процесуално представителство, което макар и регламентирано от специална правна норма не е законово, тъй като произтича от акт на съда, при осъществяване на определените за това предпоставки. Правната уредба на това представителство се съдържа в чл. 47, ал. 6 ГПК и чл. 48, ал. 2 ГПК и се свързва с общото правило на чл. 29, ал. 3 ГПК. Двете разглеждани хипотези се различават по това, че в първия случай (чл. 47, ал. 6 ГПК), ответникът не е намерен на адреса, посочен по делото, а втората хипотеза (чл. 48, ал. 2 ГПК) е свързана с липсата на известен адрес. Особеният представител се назначава с акт на съда – определение, от който произтича и неговата представителна, спрямо отсъстващата страна, власт. Това представителство, съобразно чл. 36, ал.1 ЗА е възмездно, тъй като за положения труд на адвоката (особеният представител винаги е адвокат) се дължи възнаграждение, независимо от изхода на делото. Възнаграждението следва да бъде разграничено от отговорността за разноски, която се реализира с оглед постигнатия правен резултат по спора, при наличие предпоставките на чл. 78 ГПК. Следователно възнаграждението за особения представител винаги е дължимо, а може да бъде възмездно като разноски при определен изход на спора, след като бъде заплатено от ищеца, съобразно указаното в чл. 46, ал. 6 ГПК и чл. 48, ал. 2 ГПК, които го определят като задължено лице. Ако решението е в негова полза, то и заплатеното възнаграждение може да бъде подчинено като дължимост на правния режим, определящ отговорността за разноски.

След като особен представител на страната по разглеждания ред може да бъде само адвокат, съгласно чл. 32 ГПК, то и размерът на дължимото от ищеца възнаграждение, следва да бъде определен от съда с акта за назначаването му, като този размер се съобразява с указаното в чл. 36, ал. 1 ЗА, препращащ към Наредба № 1/2004г., с оглед установяване минималното възнаграждение за вида процесуална дейност. Няма пречка, при констатирана фактическа и правна сложност на делото, съдът да определи по-висок размер на възнаграждението, тъй като само той е органът, в чиято дискреция е както преценката за назначаване на особения представител, така и служебно осъществявания контрол за законосъобразно и справедливо съдопроизводство.

7. В едни случаи, състави на Върховния касационен съд не събират държавна такса от особения представител по чл. 47, ал. 6 ГПК, тъй като изискването за внасяне на такава, не от страната, а от особения представител би препятствало правото на жалба. Противното виждане е изведено от разпоредбата на чл. 83, ал. 1 ГПК, съгласно която не се предвижда отпадане на задължението за внасяне на такси по въззивни жалби от особения представител на ответника, определен по реда на чл. 47, ал. 6 ГПК.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно първото становище.

Правилото на чл. 71 ГПК установява задължение за внасяне на държавни такси и разноски по водене на делото. Държавната такса е цената, определена от държавата за защитата, която се търси от съда в исковия процес. Тази такса се заплаща винаги, когато се подава искова молба или жалба и с оглед изискването на чл. 128, т. 2 ГПК, чл. 261, т. 4 ГПК и чл. 284, ал. 3, т. 4 ГПК съставлява условие за редовността на сезирането на съда. Таксата се дължи от страната, в чиято полза се предприема процесуалното действие по защита на правата ѝ, тъй като процесуалните представители упражняват нейните процесуални права. Поради това, задължението за внасяне на държавна такса при обжалване не може да бъде възлагано на други лица, които нямат качеството страна в процеса. Особеният представител, макар и назначен с акт на съда по реда на чл. 47, ал. 6 ГПК, не упражнява свои процесуални права, а тези на страната, която представлява. Следователно не особеният представител е задължен за заплащането на такси и разноски, а представляваната от него страна, която не е освободена от заплащането им. Дължимата държавна такса по жалбата и разноските следва да се присъдят от съда с решението по спора и да се възложат на съответната страна, съобразно изхода на делото.

8. По поставения въпрос са формирани две противоречиви становища. Според първото, изведено от едновременното тълкуване на разпоредбите на чл. 80 и чл. 248, ал. 1 ГПК, липсата на списък за разноски съставлява процесуална пречка да се иска изменение на решението в частта за разноските чрез пререшаване на въпроса за размера им, но не рефлектира върху искането за допълване на решението при пропуск на съда да се произнесе по отговорността за тях. Липсата на списък не е пречка за присъждане на разноски съобразно доказателствата по делото. Второто становище се обосновава с това, че правото да се иска допълване на решението в частта за разноските, когато те не са присъдени, е обусловено от представяне на списъка по чл. 80 ГПК.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно първото становище.

Допълване на съдебното решение, като способ за неговото поправяне се предприема, когато то не съдържа произнасяне по целия въведен спорен предмет. Съдът дължи произнасяне по всички искове, с които е сезиран, в определените от ищеца рамки. Този способ за промяна на решението е уреден в чл. 250 ГПК. Претенцията за разноски, макар и обусловена от разрешаване на повдигнатия спор, има относителна самостоятелност, тъй като отговорността за разноски не е правна последица, по която съдът дължи служебно произнасяне, а въпрос, по който се произнася, само, след като бъде сезиран. В чл. 248, ал. 1 ГПК е предвидено, че съдът по искане на страната може да допълни или да измени решението в частта му за разноските. Следователно текстът разграничава две хипотези, свързани с промяна на вече постановения

съдебен акт в частта му, с която е определена отговорността за разноски, установени като изключение от правилото на чл. 246 ГПК.

Аналогично на чл. 250 ГПК, първата хипотеза на чл. 248, ал.1 ГПК обхваща случаите, при които съдът не се е произнесъл по иначе валидно заявено и прието искане за разноски. Разгледаната правна характеристика на допълване на съдебния акт в обсъжданата част е процесуален способ за отстраняване на непълноти при формиране волята на съда. Уредена като изключение от принципа, въведен с чл. 246 ГПК, тази непълнота може да бъде отстранена, без да се променя вече постановения съдебен акт в същата част. Пропускът на съда да се произнесе по съвременно направеното от страната искане за разноски не се преклудира при липса на представен списък по чл. 80 ГПК, поради което и представянето на списък на разноските не е предпоставка за реализиране на допълване на решението в тази му част. При втората хипотеза на чл. 248, ал. 1 ГПК, след като съдът е определил дължимите разноски, е налице искане от страната те да бъдат приведени в съответствие с нейното твърдение за осъществяването им, което искане не е за допълнително произнасяне, а за изменение в размера на вече присъденото. По тази причина и правната последица, установена с чл. 80, изр. 2 ГПК, настъпва само по отношение на изменението на решението в частта му за разноските, а не по отношение на неговото допълване.

9. Едни състави на Върховния касационен съд приемат, че молбата за изменение на съдебното решение в частта за разноските, при липса на списък по чл. 80 ГПК, е недопустима. Това разбиране е изведено от разпоредбата на чл. 80, изр. 2 ГПК и е свързано с буквалното ѝ тълкуване. Противното становище, че молбата за изменение на съдебното решение в частта му за разноските би била неоснователна, ако не е представен списък по чл.80 ГПК, също е застъпено в практиката на Върховния касационен съд.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно първото становище.

Условията, от които зависи съществуването и надлежното упражняване на процесуалните права съставляват процесуални предпоставки. Те са определяни обикновено с императивна правна норма и обуславят правната валидност на предприетото процесуално действие. За наличието или липсата им, съдът следи служебно. Следователно, ако изискуема от процесуалния закон предпоставка не е налице, действието е опорочено и като такова не може валидно да сезира съда, т.е. да породи задължение за произнасяне по него. Тази зависимост между регламентирано и надлежно упражнено право, определя допустимост на действието, когато те са в съответствие, а когато е налице несъответствие между тях – недопустимост. Основателността като правна категория предполага съответствие между вече предприето процесуално действие и неговия фактически състав. За това по нея съдът е длъжен да се произнесе чрез разглеждане на конкретните предпоставки, установяващи наличието или липсата на факти, относими към този фактически състав.

Следователно преценката за допустимостта, която съдът извършва служебно, винаги предхожда тази по основателността, тъй като е нейна предпоставка и съставлява пречка за обсъждане на доводите по същество, ако не е налице.

Разпоредбата на чл. 80 ГПК предвижда, че страната, която е поискала присъждане на разноски следва да представи списък на разноските. Правната последица от неизпълнение на това процесуално задължение е въведена със самата норма – страната няма право да иска изменение на решението в частта му за разноските. Следователно чл. 80, изр. 2 ГПК установява положителна процесуална предпоставка от кръга на абсолютните, а именно – представяне на списък за разноските. Липсата му води до ненадлежно упражняване на правото да се иска изменение на решението поради което това искане е недопустимо.

10. Едни състави на Върховния касационен съд приемат, че държавните учреждения съгласно чл. 84, ал. 1 ГПК са освободени от внасяне на държавна такса само по отношение на публичните вземания, изведено от характера на правото, чиято защита се търси. Исковете по чл. 344, ал. 1 от Кодекса на труда (КТ) определят като предмет на защита частни субективни права, които нямат характер на публично вземане. Следователно държавна такса се дължи по разглежданата категория дела. Противно на това разбиране е прието от други състави на Върховния касационен съд.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно първото становище.

С чл. 84, т. 1 ГПК се въвежда освобождаване от заплащането на държавна такса от държавата и държавните учреждения, освен по искове за частни държавни вземания и права върху вещи - частна държавна собственост. Текстът урежда изключение при което, с цел защита на публичен интерес, се дава по-широка възможност за реализиране правата на държавата, респективно на учрежденията, които защитават тези права, като носители на ограниченото им ползване. В този смисъл и освобождаването от държавна такса в хипотезата на чл. 84, т. 1 ГПК се определя не от субективния обхват на нормата, а е поставено изцяло в зависимост от характера на правото, чиято защита се реализира в исковия процес. В чл. 2, ал. 2 от Закон за държавната собственост (ЗДСоб.) е очертан предметният обхват на правата и вещите, които могат да бъдат третираны като публична държавна собственост при изчерпателност на изброяването им. Публичните държавни и общински вземания са изброени изчерпателно и в чл. 162, ал. 2 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК), в чиято ал. 4 се определят чрез законова дефиниция частните държавни вземания, като такива извън тези по ал. 2. От изложеното следва, че с оглед характера им, правата, обект на искова защита по повдигнат трудов спор, не попадат в предметния обхват на публичните права. Чл. 357 КТ дава легална дефиниция на категорията „трудов спор“. Аналогично по своето съдържание е и определението в чл. 124 от Закон за държавния служител (ЗДСл). Разпоредбите на чл. 359 КТ,

респективно чл. 126 ЗДСл, регламентират освобождаването на работниците и държавните служители от внасяне на държавни такси по трудови дела. Такова облекчение за техните работодатели – в лицето на държавата, респ. държавните учреждения не е налице в тези специални хипотези. Следователно, след като предмета на трудовия спор е извън обхвата на облекченията, свързани с освобождаване от такси по чл. 84, т. 1 ГПК, то по разгледаната категория трудови дела те дължат държавна такса при подаване на жалби пред въззивната или касационна инстанция.

11. Според едното становище, искане за присъждане на разноски може да бъде направено както по време на съдебните прения, така и в тяхното продължение с писмената защита, само ако тя е представена в указания от съда срок. Според второто становище, най-късно до приключване на съдебните заседания в съответната инстанция, страната следва да представи списък по чл. 80 ГПК, тъй като това е и последния момент, до който могат да се сочат валидно доказателства.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия намира за правилно второто становище.

Събирането на доказателствата в исковия процес приключва с постановяване на определението, с което съдът обявява края на съдебното дирене и дава ход по същество на спора. Следователно във фазата на устните състезания заявяването на нови искания, твърдения и събирането на доказателства вече е приключило. Пренията дават процесуалната възможност на страните да анализират доказателствата и да изложат своите фактически и правни заключения във връзка със спорното право. До приключване на устните състезания се стига, когато страните са изчерпали всички съображения, които желаят съдът да вземе предвид при постановяване на решението. След тази фаза на процеса съдът постановява своя съдебен акт, а страните вече не могат валидно да осъществяват процесуални действия, дължими и свързани с фази на производството, които са приключили. Следователно те не могат да въведат нови искания, нито да ангажират нови доказателства, дори и те да са във връзка с поддържаното им становище по време на процеса. Тази забрана обезпечава приложението на основни принципи на исковия процес – равенството на страните, равно право на защита и състезателност, установени с чл. 8 и 9 ГПК. Постановяване на решението е възможно, когато всички процесуални действия по разглеждане на правния спор вече са били осъществени. С действащия ГПК се урежда възможност за представяне на писмена защита при определени условия – при фактическа и правна сложност на делото. Чл. 149, ал. 3 ГПК възлага извършването на тази преценка на съда, който следва да даде срок за писмено излагане на доводите и аргументите в подкрепа на становището на страните по съществото на спора. Самата писмена защита неправилно се квалифицира като продължение на устните състезания, тъй като тя само обективира това, което страната е изложила устно пред съда. Даването на възможност за по-точно обосноваване на разбирането ѝ по приложението на закона, не променя характера на съдебните прения, нито ги прави писмени.

Представянето на писмена защита, така както е установено с чл. 149, ал. 3 ГПК, не може да бъде разбирано разширително, т.е. да бъде възможност за връщане на приключила вече фаза на процеса – тази, в която могат валидно да бъдат правени искания, с които се сезира съда, респективно да бъдат представяни доказателства, спрямо които противната страна не може да ангажира становище. Следователно с писмената защита не могат да бъдат предявени процесуално валидно искания за присъждане на разноски, съответно за техния размер. Макар и акцесорна, претенцията за разноски съставлява искане, свързано със спорния предмет, което следва, също като него, да бъде заявено до приключване на съдебното заседание, с което приключва делото пред съответната инстанция.

12. По въпроса кой съд е компетентен да се произнесе по чл. 83, ал. 2 ГПК при обжалване – администриращият жалбата съд или съдът, до който същата е изпратена, е констатирана противоречива практика на съдилищата. Според едното виждане, произнася се администриращият жалбата съд, но няма пречка и по-горната инстанция, ако прецени, да разгледа молбата по чл. 83, ал. 2 ГПК. Според другото виждане, решението за това налице ли са основания да се освободи страната от заплащане на такси и разноски, е от компетентността единствено на съда, който ще разгледа и жалбата.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно първото становище.

Администриращият съд проверява дали жалбата е подадена в срок и е срещу акт, който подлежи на обжалване, изхожда ли от легитимна страна или надлежно упълномощен неин процесуален представител и отговаря ли на изискванията чл. 260 ал. 1, т. 1, т. 2, 4 и 7 и 261 ГПК, съответно чл. 284 ГПК.

Едно от условията за редовност на въззивната, на касационната и на частната жалба е да са заплатени дължимите държавни такси, като жалбоподателят е длъжен да представи в срок и доказателства за това. Само редовна жалба се връчва на насрещната страна за отговор и едва тогава цялото дело се изпраща в по-горната инстанция.

Следователно искането за освобождаване от заплащане на такси и разноски по производството трябва да бъде разгледано от администриращия съд, преди изпращане на делото в по-горната инстанция. Доводът за заинтересованост на по-долната инстанция не отговаря на характера на решенето по чл. 83, ал. 2 ГПК, а и отказът да се освободи страната от заплащане на такси и разноски по делото подлежи на обжалване, включително и пред касационна инстанция, при условията на чл. 274, ал. 3 ГПК. По същия начин законодателят е предвидил, че съдът след постановяване на решение, в срока за обжалването му, съответно в срока за отговор по подадена жалба, се произнася и по постъпили молби за допускане на обезпечение на иска, за продължаване и за възстановяване на срокове, включително за възстановяване на срока за подаване на жалба, извършва проверка за допустимост на жалбата, включително проверка за

редовността ѝ, а при неизпълнение на указанията за отстраняване на нередовност, връща жалбата.

Следва да се има предвид и това, че искането по чл. 83, ал. 2 ГПК, дори когато е направено при обжалване на съдебен акт, се преценява не само с оглед на конкретно задължение да се плати държавна такса или съдебни разноски по жалбата, съответно във връзка с отговора по нея, а доколко страната разполага с достатъчно средства, за да се натовари с плащането на таксите и съдебните разноски в съдебното производство. В случаите, когато съдът намери, че страната е материално затруднена по начин, че няма да може да упражнява предоставените ѝ процесуални права по делото, я освобождава от заплащането им по чл. 83, ал. 2 ГПК и това разрешение е важно до приключване на съдебното производство във всички инстанции, доколкото няма промяна в обстоятелствата.

Възможно е, поради това молбата по чл. 83, ал. 2 ГПК да е подадена и разгледана от съда още преди обжалване на негов съдебен акт и, когато е уважена, страната се явява освободена от плащане на такси и разноски по делото, включително и за обжалването, доколкото няма промяна в обстоятелствата; съдът не се сезира повторно с ново искане. При постановен отказ на съда да освободи страната от плащане на такси и разноски по делото, който е влязъл в сила, същата страна може да подаде нова молба по чл. 83, ал. 2 ГПК до същия съд или до по-горна инстанция, в зависимост от стадия, в който се развива делото, само при промяна в обстоятелствата.

Съществува още и възможност за първи път молба за освобождаване от държавна такса и разноски да бъде подадена в по-горната инстанция и разрешението по нея да се отрази и върху дължимата държавна такса по жалбата, по която е образувано производството. Така например администриращият съд може да е пропуснал да събере държавната такса, или грешно да е определил по-малък размер от дължимия. По-горната инстанция, която също проверява редовността на жалбата, ще предприеме действия по отстраняване нередовността ѝ и е възможно тогава страната да подаде молба по чл. 83, ал. 2 ГПК. В този случай, компетентен да я разгледа е съдът, пред който делото е вече образувано.

По-горната инстанция, в случаите, когато искането за освобождаване от такси и разноски е направено още пред администриращия жалбата съд, но той не се е произнесъл, следва да върне делото за произнасяне по молбата и с оглед резултата по нея да се предприемат и съответните процесуални действия по администриране на жалбата. Възможно е обаче и в тази хипотеза, по-горната инстанция да реши да се произнесе и определението няма да е недопустимо (арг. чл. 270, ал. 4 ГПК).

В заключение, компетентен да се произнесе по молба за освобождаване от заплащане на държавни такси и разноски е съдът, пред когото е направено искането. Когато искането по чл. 83, ал. 2 ГПК е направено след подаване на жалба срещу акт на съда, преди изпращане на делото в по-горна инстанция, произнася се администриращият жалбата

съд, но ако молбата се разгледа от по-горната инстанция, актът ѝ няма да е недопустим.

13. Според преобладаващата практика, при действието на ГПК от 2007 г., компетентният съдебен орган да се произнесе по искане за освобождаване от внасяне на такси и разноски по чл.83, ал.2 ГПК е съдебният състав, разглеждащ делото. Срещат се обаче и изключения - определения по чл. 83, ал.2 ГПК, издадени от административния ръководител на съд или негов заместник в това им административно качество.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно първото становище.

При действието на чл. 63, ал. 1, б. „б” ГПК от 1952 г., отм., е предвидена изрично специална компетентност на административния ръководител - председателят на съответния окръжен съд да се произнася по направените искания на страните за освобождаване от такси и разноски по делото.

В ГПК от 2007 г. това разрешение не е възприето.

Съдебният състав, на когото е възложено делото, е компетентен да се произнася по всички молби на страните по него.

Молбата по чл. 83, ал. 2 ГПК е с оглед освобождаване на страна по делото от задължение да плаща такси и разноски по него, тя е за защита и съдействие по смисъла на чл. 2 ГПК и разрешението по нея е съдебно правораздаване поради което и следва да се разгледа от съдебния състав по същото, а не от административния ръководител на съда в това му качество. Тя няма вътрешноорганизационно значение за работата на съда, за да е от компетентността на административния ръководител.

Този извод следва и от граматическото тълкуване на правната норма – законодателят изрично е записал, че по молбата се произнася съдът, а не неговият председател или заместниците му.

14. Според едното становище по въпроса, за всяка от страните срокът по чл.248, ал.1 ГПК за подаване на молба за допълване или изменение на решението в частта за разноските тече от уведомяването ѝ за съдебния акт, а според другото, срокът за страната, която няма интерес от обжалване, се изчислява от датата на постановяване на съдебния акт, чието изменение се иска.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно първото становище.

Нормата не прави разграничение между субектите, които могат да обжалват, респективно да искат изменение на решението по чл. 248 ГПК с оглед техния интерес. Актовете, които подлежат на самостоятелно обжалване, се съобщават на страните, като съгласно чл. 7, ал.2 ГПК съдът им връчва препис. Това е и моментът, в който страната узнава дали има правен интерес да обжалва съдебния акт и, от който за нея започва да тече срока за подаване на жалба.

Съдът връчва преписи на всички страни по делото, а не само на тази, която има правен интерес да го обжалва.

Съдебният акт, който не подлежи на обжалване, не се съобщава на страните, поради което те сами следва да се погрижат, за да узнаят съдържанието му.

Това е мотивирало и законодателя да определи различен начален момент за срока, в който страните могат да поискат изменение на съдебния акт в частта за разноските в зависимост от това дали той подлежи на обжалване или е необжалваем. Разрешението е съобразено и с чл. 9 ГПК, който задължава съда да осигурява на страните равна възможност да упражняват предоставените им права.

В заключение, началният момент, от който започва да тече срока по чл. 248, ал. 1 ГПК за подаване на молба за допълване или изменение на решението в частта за разноските и по отношение на страната, която няма интерес да го обжалва, тече от уведомяването ѝ за решението, ако същото е обжалваемо.

15. В съдебната практика съществува спор относно задължителната сила на решението по чл. 78а от Наказателния кодекс (НК) за гражданския съд, от което е породено и различното приложение на чл. 83, ал. 1, т. 4 ГПК.

Според едното становище актът, с който наказателният съд освобождава подсъдимия от наказателна отговорност и му налага административно наказание при условията на чл.78а НК, има за гражданския съд същата задължителна сила като влязлата в сила присъда. В обратния смисъл е разрешението, че единствено присъдата като акт на наказателния съд, обвързва гражданския съд относно вината на дееца и противоправността на деянието, докато решението по чл.78а НК няма такова действие

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно първото становище.

С присъдата и с решението по чл. 78а НК фактическият състав на престъплението е установен по съдебен ред и постановеното от наказателния съд, и в двата случая, има обвързващата сила по чл. 300 ГПК за гражданския съд.

С решението по чл. 78а НК наказателният съд се произнася по същия кръг въпроси, по които и с присъдата – за дееца, деянието, противоправността му и за вината. Разликата се състои само във вида на отговорността – освобождаването от наказателна отговорност и налагане или неналагане на административно наказание с оглед виновността на дееца. Деянието и в този случай си остава престъпление, а не административно нарушение, и решението по чл. 78а НК, с което е наложено административно наказание, е приравнено на влязла в сила присъда.

Понятието „присъда”, употребено в чл. 83, ал. 1, т. 4 и чл. 300 ГПК следва да се тълкува като съдебния акт, с който по надлежен ред едно лице е признато за виновно в извършването на престъпно деяние.

Разпоредбата на чл. 83, ал. 1, т. 4 ГПК улеснява достъпа до гражданския съд на лица, пострадали от престъпление, когато предявяват претенции за обезщетяване на вредите от това деяние.

Следователно, няма основание да се изключва от приложното поле на нормата съдебния акт по чл. 78а НК, който е също така задължителен, както и присъдата за гражданския съд, относно това дали и кой е извършил деянието, противоправността и виновността на дееца.

16. Според едното становище, по всички трудови дела намира приложение правилото на чл.7, ал.1, т.1 от Наредба № 1/ 2004 г. на Висшия адвокатски съвет за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

Според другото виждане, разпоредбата на чл.7, ал.1, т.1 от Наредба № 1/2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения се отнася само до неоценяемите иски по трудови спорове, докато за исковете с определен материален интерес следва да намери приложение разпоредбата на чл.7, ал.2 от същата наредба.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия намира за правилно първото становище.

В чл. 7, ал. 1, т. 1 от Наредба № 1/2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения са уредени адвокатските възнаграждения по трудови дела. Съгласно легалното определение по чл. 357 КТ, това са спорове между работника или служителя и работодателя относно възникването, съществуването, изпълнението и прекратяването на трудовите правоотношения, както и споровете по изпълнението на колективните трудови договори, независимо дали исковете са неоценяеми или с определен материален интерес. Ето защо, неоправдано е тълкуването, според което разпоредбата на чл. 7, ал. 1, т. 1 от Наредба № 1/2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения се отнася само до неоценяемите иски по трудови дела. Подобно изключение не е предвидено в текста на разпоредбата. Тя се явява специална както спрямо другите хипотези в чл. 7, ал. 1, т. 2 – 4 от същата наредба, уреждащи минималните адвокатски възнаграждения за неоценяеми иски, така и спрямо чл. 7, ал. 2 от нормативния акт, с който се определят възнагражденията по дела за защита на имуществени права. Правилото в чл. 7, ал. 1, т. 1 от Наредба № 1/2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения е създадено с оглед характера на съдебния спор, а не според вида на предявения иск (оценяем или неоценяем).

По реда на чл. 7, ал. 2 от Наредба № 1/2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения се определят възнагражденията по дела за защита на имуществени права, които не са породени от трудови правоотношения.

Даденото тълкуване е съответно и на целта на разпоредбата – да се улесни достъпът на работниците и служителите до съдебна защита по всички трудови спорове, което е в синхрон и с действащото законодателство, в което производството по трудови дела е безплатно за

работниците и служителите, предвиден е специален процесуален ред за разглеждането на споровете от съда, осигуряващ по-голяма бързина и икономичност.

17. Според едното становище, държавна такса за въззивна жалба срещу решение на първоинстанционен съд за допускане на съдебна делба не се събира, тъй като според чл. 8 от Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по ГПК, в делбеното производство такса се събира едва при постановяване на решението за извършване на делбата съобразно стойността на дяловете.

Според други становища, такса по жалбата се дължи и размерът ѝ се определя съответно като за неоценяем иск, в минимален размер като за оценяем иск, или по чл. 9 от Тарифата, подобно на хипотезата, когато се отхвърля иска за делба.

Общото събрание на гражданската и търговската колегия приема, че при обжалване на решение, с което е допусната съдебна делба, се събира държавна такса. Размерът се определя като за неоценяем иск и за въззивна жалба е по чл. 18, ал. 1, вр. чл. 3 от Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по ГПК.

Съдебната делба има за предмет право, което е с определен имуществен интерес. Производството е особено и протича в две фази. С решението, с което се допуска делба, се подготвя окончателната подялба на имуществото. Към този момент то няма парична оценка. Стойността на имуществото се определя от съда при извършване на делбата и въз основа на приетата оценка се изчислява и стойността на дяловете. В чл. 8 ТДТГПК е уреден размерът на държавната такса по делото за делба, която предвид изложената характеристика на съдебното производство, се определя и събира при ликвидиране на съсобствеността, което е и целта на производството. При обжалване на решението, с което е допусната делбата, не е възможно да се изходи от правилото на чл. 8 ТДТГПК, от което обаче не следва, че държавна такса по жалбата не се дължи. Съгласно общото правило на чл. 71, ал. 1 ГПК по водене на делото се събират държавни такси, което е и условие за редовност на исковата молба и на жалбите срещу съдебните актове. В нормативен акт може изрично да бъде уредено, че по определени съдебни производства не се събира държавна такса или за определена група правни субекти всички, или даден вид дела са безплатни. За делбата подобно законово изключение не е предвидено.

Следователно за жалба срещу решение, с което е допусната делба, се дължи държавна такса. Доколкото към този момент имуществото и дяловете на съделителите не са остойностени, не е възможно да се изходи от чл. 1 ТДТГПК, поради което и следва да намери приложение разпоредбата за неоценяемите искове. Администриращият съд следва да определи държавната такса по въззивната жалба по правилата на чл. 18, ал. 1, вр. чл. 3 ТДТГПК.

18. Според едното виждане по въпроса, таксата, която съгласно чл. 415, ал. 1 ГПК следва да довнесе заявителят при предявяване на иск за

установяване на вземането си, е за всеки кумулативно съединен иск в размерите, посочени в Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по ГПК, като се приспада заплатената в заповедното производство такса.

Според друга практика, таксата, която заявителят довнася, във всички случаи е в размера на таксата, заплатена в заповедното производство.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия намира за правилно първото становище.

С иска по чл. 422, вр. чл. 415 ГПК се установява съществуване на вземане, за което в полза на кредитора има вече изпълнително основание - издадената заповед, както и изпълнителен лист въз основа на нея.

Ако в заповедното производство са били заявени няколко вземания и заповедта за изпълнение е издадена, съответно искът по чл. 422, вр. чл. 415 ГПК е предявен за признаване на установено съществуването на повече от едно вземане, то е налице кумулативно съединяване на искове. Всеки от тях има цена, определена по правилата на чл. 69 ГПК, която е от значение за родовата и функционална подсъдност, а също и за размера на дължимата държавна такса.

Съгласно чл. 72, ал. 1, изр. 1 ГПК при предявени с една молба кумулативно съединени искове, без значение дали съединението е субективно или обективно, се събира държавна такса по всеки иск, което значи по 4% върху цената на иска, но не по-малко от 50 лв. Разрешението в чл. 55, ал. 3 ГПК от 1951 г., отм., че когато с една молба са предявени няколко иска, цената е равна на сбора на отделните искове, не е възпроизведено в ГПК от 2007 г., нито има основание да се изведе подобно правило по тълкувателен път.

Относно исковете по чл. 422, вр. чл. 415 ГПК няма специални правила за определяне на цената им, нито относно начина, по който се изчислява размера на дължимата държавна такса.

Следователно приложение намират общите правила по чл. 69 ГПК за цената на иска и по чл. 72 ГПК за държавната такса, която следва да се определи върху цената на всеки един кумулативно съединен иск в размера по чл. 1 ТДТГПК. От тази сума се приспада вече платената такса в заповедното производство и разликата формира размера на държавната такса за довнасяне.

19. Според едното становище по въпроса, нотариална такса в полза на съда при уважен иск по чл. 19, ал. 3 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД) не се присъжда, а според другото - дължи се на основание т. II-8 от Тарифата за нотариалните такси към Закона за нотариусите и нотариалната дейност (ЗННД).

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно второто становище.

Съдът, обявявайки договора за окончателен по иск с правно осн. чл. 19, ал. 3 ЗЗД, проверява още и това дали са налице всички предпоставки за прехвърляне на собствеността по нотариален ред (чл. 363 ГПК). Съдът

разглежда не само материалния спор между страните относно предварителния договор и неговото изпълнение, но също така извършва и дейност, каквато се дължи от нотариуса в охранителното производство при продажба. За извършването на нотариални действия съгласно чл. 85, ал. 1 ЗННД се събират нотариални такси, чийто размер се определя съгласно чл. 85, ал. 3 ЗННД от Тарифа за нотариалните такси – чл. 8 от същата. Нотариална дейност може да извършва в определени от закона случаи не само нотариус, такъв определен от закона случай е производството по чл. 19, ал. 3 ЗЗД.

Нотариалната такса е възнаграждението на нотариалния орган. Съгласно чл. 85, ал. 2 и ал. 3 ЗННД за извършването на едно и също нотариално действие от нотариус и от държавен орган се събира еднаква по размер нотариална такса, определена по приетата от Министерски съвет тарифа, а по силата на чл. 86, т. 1, 2 и 3 ЗННД таксата се внася в приход на държавния бюджет, когато нотариалните действия са извършени от съдия по вписванията при заместване на нотариус или от други органи, различни от органите на местната администрация.

20. В съдебните актове, които са дали основание да се постави на тълкуване въпроса, исковете са различни – за връщане на вещ по повод различни материални правоотношения.

Установява се различие в съдебната практика при определяне на държавната такса поради противоречие в тълкуването относно понятието „стойност” при различните видове договори.

Общото събрание на гражданската и търговската колегия приема, че размерът на държавната такса не се определя от това, че се иска връщане на вещ и не единствено от основанието, поради което тя е била предадена на ответника, а от защитаваното субективно материално право.

Например възможно е между насрещните страни да е бил сключен договор за наем на вещ и от наемодателя да се иска тя да бъде върната след прекратяване на договора. Когато ищецът защитава субективното си право на собственост, желае то да бъде признато и иска предаване на вещта, която след прекратяване на наемния договор се държи без основание от ответника, тогава искът е по чл. 108 от Закона за собствеността. Цената е пазарната цена на вещта, ако е движима, определена към датата на предявяване на иска, а размерът на държавната такса е по чл. 71, ал. 1 ГПК. В случай, че се претендира предаване владението на недвижим имот, тогава цената на иска е данъчната оценка, а ако няма такава – пазарната цена на вещното право и държавната такса се определя по чл. 71, ал. 2 ГПК върху $\frac{1}{4}$ от цената на иска.

Възможно е ищецът да черпи права само от качеството си на наемодател по прекратено наемно правоотношение. Тогава искът е по чл. 233, ал. 1, изр. 1 ЗЗД и цената му се определя от наема за една година по договора. Държавната такса е 4% от така определената цена на иска.

И в двата примера вещта е предадена от ищеца на ответника по облигационно основание, но се търси защита на различни субективни материални права, което е определящо за цената на иска, а от там и за държавната такса.

В случаите, когато се търси връщане на движима вещ, дължима в изпълнение по друг вид договор или след разваляне, унищожаване или прекратяването му, държавната такса се определя от стойността на договора (чл. 69, ал. 1, т. 4 ГПК). „Стойността на договора” е паричната оценка на интереса от изпълнението му: при замяна – пазарната цена към датата на сключване на договора на по-ценната вещ; при дарение – пазарната цена на вещта към момента на дарението; при покупко-продажба – цената по сделката и т.н.

Когато договорът има за предмет вещни права върху имот, цената на иска се определя не на база стойността на договора, а по данъчната оценка на вещта, съответно, когато няма такава – от пазарната ѝ цена към датата на предявяване на иска.

За наемните договори има специална норма и тяхната стойност е сбора от наемни вноски за една година (чл. 69, ал. 1 т. 5 ГПК).

В заключение, размерът на държавната такса следва да се определя от вида на търсената защита и съответно приложимата материалноправна норма, която е от значение за цената на иска по чл. 69 ГПК.

21. Според едното становище по дела, съставляващи спорна съдебна администрация следва да се събира държавна такса като за неоценяем иск по чл. 3 ТДТГПК, а според другото - по чл. 16 ТДТГПК.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно второто становище.

При съдебното администриране на гражданските отношения се образуват дела от граждански характер и съдът постановява съдебни решения в двустранни спорни производства. Влязлото в сила съдебно решение води до промяна в съществуващите граждански отношения. Няма съмнение обаче, че производствата за спорна съдебна администрация не са част от гражданския процес в смисъл на защита – санкция при нарушени граждански права. Следователно, не могат да се квалифицират като искиви производства.

Хипотезите на чл. 1 и чл. 3 ТДТГПК са общи за определяне размера на дължимата държавна такса по искиви производства.

Делата, съставляващи спорна съдебна администрация, след като не са искиви производства и доколкото няма нещо друго предвидено в тарифата или друг нормативен акт, следва да се отнесат към разпореденото в чл. 16 ТДТГПК за размера на държавната такса, събирана от съда .

22. По въпроса за размера на държавната такса в производство по налагане на мерки за защита от домашното насилие (чл. 11, ал. 2 и 3 ЗЗДН) в съдебната практика са възприети две становища. Едни съдилища събират държавна такса като за неоценяем иск по чл. 3 ТДТГПК, а други - в размера по чл. 16 ТДТГПК.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема за правилно второто становище.

В Закона за защита срещу домашно насилие (ЗЗДН) е предвидена възможност за защита на пострадалото лице по негова молба, ако е навършило 14 години, или по молба на някое от лицата, изброени в чл. 8, т. 2 - 4 ЗЗДН.

Страни в производството са молителят и лицето, за което се твърди, че е извършило домашно насилие, като съдът в хипотезата на подадена молба за защита от лица по чл. 8, т. 2 - 4 ЗЗДН, конституира и пострадалото лице.

Провежда се спорно съдебно производство по реда на чл. 12, ал. 1 и чл. 15, ал. 1 от ЗЗДН с възможност за събиране на доказателства от страните съгласно чл. 13 от ЗЗДН, както и служебно от съда (чл. 14, ал. 4 ЗЗДН).

Съдът се произнася с решение, с което отказва или издава заповед по чл. 16 ЗЗДН за налагане на една или повече мерки за защита. При определянето на защитната мярка по чл. 5, ал. 1 ЗЗДН съдът не е обвързан от искането в молбата, а се ръководи от целта да се даде пълна и ефективна защита на пострадалото лице.

Наложените от съда мерки не са административни наказания, тяхното предназначение е да охранят пострадалото лице, а не да санкционират извършителя. Неминуемо и неговите права са ограничени чрез предизвиканата от съда промяна на съществуващите с увредения правни отношения или фактическо положение, като преследваната цел е още и превенция по отношение на посегателства в рамките на семейството.

Във всички случаи, съдът с решението по чл. 15, ал. 1 ЗЗДН налага на извършителя и глоба в размер от 200 до 1000 лв.

От характеристиките на производството по налагане на мерки за защита от домашното насилие следва, че то не е исково. В него е съчетана съдебна защита по реда на съдебното администриране с налагане на административни мерки.

В ЗЗДН не е уреден въпросът за размера на държавната такса, която се събира от съда за образуване на делото. Предвидено е само, че при подаване на молбата за защита не се внася държавна такса; тя се възлага с решението на съда според резултата по спора на извършителя на домашното насилие или на молителя, освен когато молбата е за защита на лица, които не са навършили 18-годишна възраст, както и на лица, поставени под запрещение, или лица с увреждания.

В ТДТГПК няма изрична разпоредба за производствата по налагане на мерки за защита по ЗЗДН. Безспорно, те са граждански и с оглед характеристиката им на спорна съдебна администрация, размерът на държавната такса следва да се определя по чл. 16 ТДТГПК, а не по чл. 3 ТДТГПК.

23. Въпросът дали държавните служители в Министерство на вътрешните работи са освободени от заплащане на държавни такси по граждански дела, свързани с тяхното служебно правоотношение, е поставен във връзка с исковете по Глава XIX от Закона за министерството на вътрешните работи (ЗМВР). В едни случаи, съдилищата събират държавни такси, а в други приемат, че производството по тези искове е безплатно за служителите.

В ЗМВР е предвидена възможност държавните служители в Министерството на вътрешните работи (МВР) да получат обезщетение

при прекратяване на служебното правоотношение (чл. 252), при незаконно прекратяване на служебното правоотношение и в случаи на отстраняване от длъжност по реда на НПК, когато наказателното производство спрямо тях бъде прекратено или те бъдат оправдани, или при отпадане на основанието за отстраняването им (чл. 273), при претърпяна телесна повреда при или по повод изпълнение на служебните задължения (чл. 255, ал. 1). В случаите на смърт, обезщетението по чл. 255, ал. 1 ЗМВР се изплаща на преживелия съпруг, на децата и родителите на загиналия. Тези лица имат право на обезщетение и на лично основание по чл. 255, ал. 2 ЗМВР.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия приема, че по исковете по Глава XIX ЗМВР ищците са освободени от заплащане на държавна такса.

Относно исковете за защита на имуществени права, произтичащи от правоотношение за престирание на работна сила, е въведено генерално правило още с чл. 5, б. „в” от Закона за държавните такси (ЗДТ), според който от заплащане на държавни такси се освобождават ищците – работници и служители по искове за изработена заплата и надница, а така и по други искове, произтичащи от трудовите договори.

ЗДТ е от 1951 г., когато правоотношенията за престирание на работна сила са били уредени само в КТ от 1951 г. (отм.).

При действието на КТ от 1986 г., както и след влизане в сила на ЗДСл, разпоредбата запазва своето действие спрямо всички ищци, предявяващи искове в защита на техни имуществени права, произтичащи от правоотношението им за престирание на работна сила. Това облекчение се прилага за всички случаи, независимо дали правоотношението е служебно или трудово.

В чл. 359 КТ също е предвидено изрично, че работниците и служителите не дължат такси и разноски в производство по трудови дела, а такива са споровете между работника или служителя и работодателя относно възникването, съществуването, изпълнението и прекратяването на трудовите правоотношения, както и споровете по изпълнението на колективните трудови договори и установяването на трудов стаж. Обезщетенията за вреди от трудова злополука или професионална болест, които са причинили временна неработоспособност, трайно намалена работоспособност или смърт на работника или служителя по трудово правоотношение, са уредени в чл. 200 КТ. Отговорността на работодателя при смърт на работника или служителя също се основава на трудово правоотношение между предприятието и починалия, което определя приложимост на чл. 359 КТ, без значение, че ищците - близките, на които са причинени вреди от смъртта на работника, не са в трудовоправна връзка с работодателя, от което следва, че и в тези случаи ищците не дължат държавна такса.

ЗДСл е в сила от 1999 г. и с него се урежда възникването, съдържанието и прекратяването на служебните правоотношения между държавата и държавния служител при и по повод изпълнението на държавната служба, т.е., правоотношенията, които дотогава са били трудови и са уредени от КТ, за които разпоредбите на чл. 359 КТ и чл. 5, б. „в” ЗДТ, при водене на дела, са били приложими.

В този смисъл, финансовото облекчение по чл. 5, б. „в” ЗДТ логически е пренесено генерално за държавните служители с влизане в сила на ЗДСл. На осн. чл. 126 ЗДСл в производствата по гл. IX от същия закон не се събират държавни такси. Това са спорове относно възникването, съдържанието и прекратяването на служебните правоотношения, както и относно налагането на дисциплинарна отговорност, а също и имуществените спорове по ЗДСл. Такива са обезщетенията, на които има право служителят при незаконно прекратяване на служебното правоотношение, а също и обезщетенията по чл. 78 ЗДСл за вреди от трудова злополука и професионално заболяване, които са причинили временна неработоспособност, инвалидност или смърт. Споровете са аналогични на тези по Глава XIX ЗМВР

В МВР има служители, назначени по трудови договори и такива по служебно правоотношение; тези от втората група са държавни служители по смисъла на ЗДСл. Общият закон намира субсидиарно приложение и при липса на изрична разпоредба в ЗМВР, следва да се прилага разпореденото в чл. 126 ЗДСл, което е и в съответствие с чл. 83, ал. 1, т. 1 ГПК.

Обратното разбиране би поставило в неравностойно положение държавните служители в МВР спрямо другите държавни служители, а също и спрямо работниците и служителите по трудови правоотношения. За последните регламентацията е по КТ.

Нормите на чл. 5, б. „в” ЗДТ, чл. 83, ал. 1, т. 1 ГПК, чл. 359 КТ, чл. 126 ЗДС защитават еднакви по стойност интереси и имат една цел – да улеснят достъпа до правосъдие на лица, чийто права са нарушени по правоотношения, свързани с престиране на работна сила.

Със ЗИД ЗМВР (ДВ бр. 69 от 2008г.) е създаден § 1а ДР ЗМВР и в него е посочено, че за неуредените въпроси в глави петнадесета, шестнадесета, осемнадесета и деветнадесета се прилагат съответно разпоредбите на ЗДСл. По този начин, изрично за споровете по граждански дела, свързани със служебното правоотношение на служителите от МВР, е препратено към чл. 126 ЗДСл.

Допълнителната разпоредба е отменена със ЗИД ЗМВР (ДВ бр. 88 от 2010 г., в сила от 01.01.2011 г.), но и без законовата делегация, доколкото няма нещо друго изрично уредено, правилото на чл. 126 ЗДСл намира субсидиарно приложение, а още и генералната уредба по чл. 5, б. „в” ЗДТ.

В заключение, не само по време на действието на § 1а ДР ЗМВР, но и след отмяната ѝ, служителите в МВР са освободени от заплащане на държавни такси по граждански дела, свързани с тяхното служебно правоотношение.

24. По този въпрос е формирана противоречива практика, като едни състави приемат, че определението за изменение на решението в частта за разноските се разглежда по реда на чл. 274, ал. 2 ГПК. Този ред е обоснован с това, че производството пред въззивния съд е първоинстанционно по характер и правомощията на Върховния касационен съд са определени по чл. 274, ал. 2 вр. чл. 248, ал. 3 ГПК. С второто становище се застъпва разбирането, че процесуалноправният ред, по който следва да бъде разгледано определението, с което въззивният съд се произнася по искане за изменение или допълване на въззивното

решение в частта за разноските, е този по чл.274, ал.3, т.2 ГПК. Това разбиране е изведено от специалната норма на чл. 248, ал. 3, пр. 2-ро ГПК, определяща, че реда за обжалване на определението по чл.248, ал.1 ГПК е този, по който се обжалва и самото решение.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия намира за правилно първото становище.

С Тълкувателно решение №1/17.07.2001г. Общото събрание на гражданска колегия на ВКС е приело, че определението по чл. 192, ал.4 ГПК (отм.), следва да се третира като подлежащо на касационен контрол, тъй като по своята същност определението относно изменение на решението в частта за разноските, разрешава материалноправен спор, свързан с предмета на съдебното производство. Тази хипотеза е възприета с чл. 274, ал. 1, т. 2 ГПК и е относима към касационното обжалване на определенията в хипотеза, в която въззивният съд се е произнесъл по частна жалба срещу определението на първоинстанционния съд по чл. 248 ГПК. Когато въззивният съд се е произнесъл по отправено към него искане по чл. 248 ГПК, той за първи път е разгледал въпроса за съдебноделоводните разноси, поради което неговото определение ще подлежи на директен контрол, тъй като, в този случай, Върховният касационен съд се произнася като втора инстанция по отношение на така постановеното определение. Следователно, ако за първи път въззивният съд се произнася по направените разноси, неговото определение ще подлежи на обжалване по реда на чл. 274, ал. 2 ГПК.

По изложените съображения Общото събрание на гражданска и търговска колегия на Върховния касационен съд

Р Е Ш И :

1. Съдебни разноси за адвокатско възнаграждение се присъждат, когато страната е заплатила възнаграждението. В договора следва да е вписан начина на плащане – ако е по банков път, задължително се представят доказателства за това, а ако е в брой, то тогава вписването за направеното плащане в договора за правна помощ е достатъчно и има характера на разписка.

2. Страната следва да представи списък за разноси по чл. 80 ГПК, дори когато е направила само един разход в производството, за който е представено доказателство.

3. При намаляване на подлежащо на присъждане адвокатско възнаграждение, поради прекомерност по реда на чл.78, ал. 5 ГПК, съдът не е обвързан от предвиденото в § 2 от Наредба №1/ 09.07.2004 г. ограничение и е свободен да намали възнаграждението до предвидения в същата наредба минимален размер.

4. Разноските, направени от молителя в производство по отмяна на влязло в сила съдебно решение, когато молбата е уважена, се присъждат с решението по съществуването на спора.

5. Направените от страните в обезпечителното производство разноси се присъждат с окончателното съдебно решение по съществото на спора, с оглед крайният му изход.

6. Размерът на възнаграждението на особен представител по смисъла на чл. 47, ал. 6 ГПК и чл. 48, ал. 2 ГПК се определя от съда при условията на Наредба № 1/2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

7. Особенният представител на ответника по чл. 47, ал. 6 ГПК не дължи държавна такса, тъй като същата се дължи от страната.

8. Липсата на представен списък по чл. 80 ГПК в хипотезата, при която съдът не се е произнесъл по искането за разноси не е основание да се откаже допълване на решението в частта му за разноските .

9. Молбата за изменение на съдебното решение в частта за разноските, когато страната не е представила списък по чл. 80 ГПК, е недопустима.

10. Държавните учреждения дължат държавна такса при въззивно и касационно обжалване на решения по трудови дела и дела по искове за парични вземания на държавните служители по Закона за държавния служител.

11. Претенцията за разноси по чл. 80 ГПК може да бъде заявена валидно най-късно в съдебното заседание, в което е приключило разглеждането на делото пред съответната инстанция.

12. Компетентен да се произнесе по искане за освобождаване от държавна такса по чл. 83, ал. 2 ГПК при обжалване е съдът, пред който е направено искането.

13. Компетентен да се произнесе по искане за освобождаване от внасяне на такси и разноси по чл. 83, ал. 2 ГПК е съдебният състав, разглеждащ делото.

14. Началният момент, от който започва да тече срока по чл. 248, ал. 1 ГПК за подаване на молба за допълване или изменение на решението в частта за разноските и по отношение на страната, която няма интерес да го обжалва, тече от уведомяването ѝ за решението, ако същото е обжалваемо.

15. Решението по чл.78а НК, с което наказателният съд освобождава подсъдимия от наказателна отговорност и му налага административно наказание, е приравнено по значение на влязла в сила присъда и по смисъла на чл. 83, ал. 1, т. 4 ГПК.

16. Минималният размер на адвокатското възнаграждение по трудови дела с определен материален интерес се определя по чл.7, ал.1, т.1 от Наредба № 1/ 2004 г. на Висшия адвокатски съвет за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

17. По жалба срещу решение за допускане на делба се дължи държавна такса като по неоценяем иск по чл. 18, ал. 1, вр. чл. 3 от Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по ГПК.

18. Държавна такса в хипотезата на обективно кумулативно съединяване на искове по чл.422 във връзка с чл.415 ГПК се дължи съгласно чл. 72, ал. 1 ГПК за всеки съединен иск в размерите, посочени в чл. 1 от Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по ГПК, като от общия сбор се приспада вече платената такса в заповедното производство.

19. Понятието “разноски по прехвърлянето на имота” по смисъла на чл. 364, ал. 1 ГПК включва и нотариална такса.

20. Размерът на държавната такса при предявен иск за връщане на вещ, предадена на облигационно основание следва да се определя от вида на търсената защита и съответно приложимата материалноправна норма, която е от значение за цената на иска по чл. 69 ГПК.

21. По дела, съставляващи спорна съдебна администрация, когато друго изрично не е предвидено в нормативен акт, се дължи държавна такса в размера по чл. 16 от Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по ГПК.

22. Държавната такса в производство по налагане на мерки за защита от домашното насилие (чл. 11, ал. 2 и 3 ЗЗДН) е в размера по чл. 16 от Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по ГПК.

23. Държавните служители в МВР са освободени от заплащане на държавни такси по граждански дела, свързани с тяхното служебно правоотношение.

24. Определението на въззивния съд за допълване или изменение на въззивното решение в частта за разноските се обжалва по реда на чл. 274, ал.2 ГПК.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия:
КРАСИМИР ВЛАХОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ: ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА.....
ТАНЯ МИТОВА.....О.М. т.3
ТАТЯНА ВЪРБАНОВА.....О.М. т.24
ПЛАМЕН СТОЕВ.....
ДАРИЯ ПРОДАНОВА.....О.М. т.3

ЧЛЕНОВЕ:

- | | |
|----------------------------------|-----------------------------------|
| 1. ЛЮБКА ИЛИЕВА..... | 29. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА..... |
| 2. НИКОЛА ХИТРОВ..... | 30. МАРИО ПЪРВАНОВ..... |
| 3. РОСИЦА КОВАЧЕВА..... | 31. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА.....О.М.т.24 |
| 4. ЛИДИЯ ИВАНОВА..... | 32. ЕМИЛ ТОМОВ..... |
| 5. ЖАНИН СИЛДАРЕВА..... | 33. АЛБЕНА БОНЕВА.....О.М. |
| 6. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА..... | 34. СВЕТЛА ДИМИТРОВА..... |
| 7. ТЕОДОРА НИНОВА.....О.М. | 35. БОНКА ДЕЧЕВА..... |
| 8. НАДЕЖДА ЗЕКОВА | 36. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА..... |
| 9. НАДЯ ЗЯПКОВА | 37. ЖИВА ДЕКОВА.....О.М.т.3 |
| 10. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА..... | 38. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА..... |
| 11. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА | 39. ТОТКА КАЛЧЕВА..... |
| 12. СТОИЛ СОТИРОВ | 40. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА..... |
| 13. МАРГАРИТА СОКОЛОВА | 41. ВАСИЛКА ИЛИЕВА..... |
| 14. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА | 42. ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА.....О.М.т.24 |
| 15. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ.....О.М. | 43. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА..... |
| 16. СВЕТЛА ЦАЧЕВА | 44. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА..... |
| 17. СТОЙЧО ПЕЙЧЕВ..... | 45. ВЕСЕЛКА МАРЕВА..... |
| 18. ЛЮБКА БОГДАНОВА..... | 46. БОРИС ИЛИЕВ..... |
| 19. РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА..... | 47. БОНКА ЙОНКОВА.....О.М.т.24 |
| 20. ВЕСКА РАЙЧЕВА..... | 48. ДИАНА ХИТОВА..... |
| 21. МАРИЯ СЛАВЧЕВА..... | 49. БОЯН ЦОНЕВ.....О.М. |
| 22. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА.....О.М. | 50. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА..... |
| 23. ЗЛАТКА РУСЕВА | 51. РОСИЦА БОЖИЛОВА..... |
| 24. ДИЯНА ЦЕНЕВА..... | 52. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ..... |
| 25. МАРИЯ ИВАНОВА..... | 53. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ..... |
| 26. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА..... | 54. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА..... |
| 27. МАРИАНА КОСТОВА | 55. ЛЮБКА АНДОНОВА..... |
| 28. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА | |

Особено мнение на съдия Дария Проданова по т.3 на Тълкувателното решение, постановено по тълкувателно дело № 6/2012 год. на ОСГТК.

Считам, че макар да е резултат на недобра нормотворческа техника, ограничението по § 2 от ДР на Наредба № 1/2004 год. не влиза в противоречие с чл.36 ЗА и чл.78 ал.5 ГПК и не променя правомощието на съда за редукция на разноските, съобразно размерите на адвокатските възнаграждения, регламентирани с Наредбата.

На първо място, препращането на чл.78 ал.5 ГПК е към чл.36 ЗА, чиято ал.2, от своя страна, препраща общо към Наредбата (вкл. § 2 от ДР), а не само към нейния Разд.IV. Т.е. формално противоречие между чл.78 ал.5 и § 2 от ДР на Наредбата не е налице, дори опосредствено, чрез чл.36 ал.2 ЗА.

На второ място, не е налице противоречие на подзаконовия нормативен акт с волята на законодателя, въвел разпоредбата на чл.78 ал.5 ГПК и извън формалното и външно изразяване. Това е така, поради обстоятелството, че Разд.IV на Наредба № 1/2004 год. действително определя размера на минималните възнаграждения, но само за една инстанция. Това изрично е посочено в титулната му част. В този случай, редукцията по чл.78 ал.5 ГПК, съобразно тълкуването на мнозинството на ОСГТК, би била приложима, само ако отразеното в договора за правна помощ възнаграждение е обозначено като такова за една инстанция. Ако липсва такова уточнение и упълномощаването е валидно до приключване на делото във всички съдебни инстанции (които са презумтивно три), минималният размер по чл.7 и сл. от Разд.IV на Наредбата би следвало да се утрои. Т.е. отново би бил постигнат ефектът на § 2 от ДР на Наредбата, независимо, че систематичното му място не е там и редакцията му е неудачна, както бе посочено по-горе.

И на последно място, отпадането на въведения с § 2 на ДР критерий за размера, би усложнило преценката на съдилищата по прилагането на редукцията, което би могло да доведе до увеличаване на производствата по нейното оспорване по реда на чл.248 ГПК.

Съдия:

/ Д. Проданова /

Съдия:

/ Т. Нинова /

Съдия:

/ Ж. Декова /

Съдия:

/ Т. Митова /

Особено мнение по т. 18. от Тълкувателно решение № 6/2012 на Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на Върховния касационен съд по гр.д. № 6/2012

В т.18. от тълкувателното решение се приема, че държавната такса в хипотезата на обективно кумулативно съединяване на искове по чл. 422 вр.чл.

415 ГПК се дължи съгласно чл. 72, ал. 1 ГПК за всеки съединен иск в размерите, посочени в чл. 1 от Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по ГПК, като от общия сбор се приспада вече платената такса в заповедното производство.

Това е правилният отговор на поставения въпрос, но с него не се уеднаквява констатираната противоречива съдебна практика.

Противоречивата съдебна практика се основана не на различното тълкуване на закона, а на различното разбиране за смисъла на чл. 1 и чл. 12 от Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по ГПК.

Съдебната практика е единна, че таксата в заповедното производство се определя в размер на 2 на сто върху интереса, но не по-малко от 20 лева. Противоречива е съдебната практика по определянето на таксата в исковия процес: едни съдилища приемат, че дължимата такса в исковия процес се определя в размер на 4 на сто върху цената на всеки отделен иск, но не по-малко от 50 лева; а други съдилища – че по искова молба, насрещна искова молба или молба на трето лице със самостоятелни права се събира такса 4 на сто върху цената на предявените искове, но не по-малко от 50 лева; т.е. няма съмнение, че минималният размер на таксата от 20 лева е за едно заявление, като е без значение колко вземания се предявяват с него (обикновено вземанията са три: за главница, за лихви и за разноси), но противоречията възникват, тъй като едни съдилища приемат, че минималният размер на таксата от 50 лева е за всеки отделен иск, а други – че минималният размер е за една искова молба, една насрещна искова молба или една молба на трето лице със самостоятелни права, като е без значение колко искове са предявени.

Правилно е второто разбиране. Минималният размер на таксата не е определен за всеки отделен иск. Макар таксата да е пропорционална, тя има абсолютно ограничение и то (ограничението) трябва да е разходоориентирано както всички прости такси. Разходите за осъществяване на съдопроизводството не зависят от броя на разгледаните искове а от броя на отделните производства (веднъж се образува дело, връчват се едни книжа, провежда се едно заседание по всички искове, връчва се един съдебен акт и т.н.).

Когато с едно заявление са предявени 5 вземания по 100 лева всяко, дължимата такса в заповедното производство не е нито 10 лева, нито 100 лева, а 20 лева. Когато същите вземания са предявени с една искова молба по реда на чл. 422 ГПК, дължимата такса в исковото производство не е нито $20 - 10 = 10$ лева, нито $250 - 100 = 150$ лева, а $50 - 20 = 30$ лева.

Борислав Белазелков

Теодора Нинова

Особено мнение по т. 24

С действащия ГПК е въведен нов, специален ред на контрол върху решението в частта му за разноските. В разпоредбата на чл. 248 ГПК се предвижда в срока за обжалване, а ако решението е необжалваемо, в едномесечен срок от постановяването му, съдът по искане на страната да допълни или измени решението в частта му за разноските. Компетентен е съдът, постановил съдебният акт и по изключение от правилото на чл.246 ГПК, той би могъл в обсъжданата част да внесе промяна, независимо дали допълва решението, когато въобще не е определил отговорността за разноси, въпреки валидното сезиране за това, или по искане на страната да измени решението, поради наведени от нея доводи за неговата неправилност в тази част. Тази процедура е приложима пред всеки съд, постановил съдебен акт и сезиран с искане за разноси за производството. Развитието на процедурата предполага уведомяване на противната страна, която може да представи отговор. Следователно налице е самостоятелно производство, тъй като е въведен специален ред, който установява иницирането му, развитието му и съответно предвижда и инстанционен контрол върху акта, с който то приключва. Така ал. 3, на чл. 248 ГПК установява изрично, че определението, с което съдът се произнася по искане по чл. 248, ал. 1 ГПК подлежи на обжалване по реда, по който подлежи на обжалване самото решение. С оглед тази изрично предвидена обжалваемост на акта, с който приключва специално уредената процедура по изменение, респ. допълване на решението в частта му за разноските, може да бъде изведена и неприложимост на чл. 274 ГПК. Текстът предвижда обжалваемост на определенията по други критерии. Този извод произтича и от предвидените в чл. 274 ГПК различни хипотези, обуславящи и контрол по реда на функционалната подсъдност. Чл. 248, ал.3 ГПК извежда като условие за обжалваемост на определението начина, по който се обжалва решението. Когато се обжалва решение на въззивен съд, независимо от това, че е постановено за първи път от него, то подлежи на касационен контрол. Няма причина да се приеме, че контрола, в частта на същото решение за разноските е по реда на въззивното обжалване, уредено в чл.274, ал.2 ГПК. Касационната инстанция в случая не може да действа като въззивен съд спрямо въззивното решение или отделни негови части. Разпоредбата на чл.274, ал.3 ГПК, която урежда касационно обжалване на определенията на въззивните съдилища, също не съдържа хипотеза, която да обхваща регламентираната от чл.248 ГПК възможност за обжалваемост на решението в частта му за разноските, след провеждане на процедурата по чл. 248, ал. 1 и 2 ГПК. С разпоредбата на чл.248 ГПК се създава специален ред, по който се обжалва решението в частта му за разноските. Поради това, тази обжалваемост не попада в нито една от хипотезите на чл.274 ГПК, а е специална спрямо него като изрично регламентирана. Или, тя също установява правило за касационно обжалване, на каквото подлежи и решението, от което е част, като това обжалване, също както и обжалването на решението е факултативно, т.е. осъществявано при предпоставките на чл.280, ал.1 ГПК.

Елеонора Чаначева

Албена Бонева

Боян Цонев

Камелия Ефремова

Бонка Йонкова

Емилия Василева

Татяна Върбанова

Мариана Костова

Борислав Белазелков

Светла Цачева

Теодора Нинова